

Martin Jindra: Za známým jménem stojí konkrétní lidské osudy

16.3.2026 - Petra Jungwirthová | Ústav pro studium totalitních režimů ČR

Po úspěšném uvedení knihy *Troje dveře do chrámu v nás*. Symbolista František Bílek a jeho rodina v osidlech 20. století v Praze pokračuje Ústav pro studium totalitních režimů v sérii prezentací také v dalších městech České republiky. Cílem je přiblížit nový pohled na osobnost Františka Bílka i širší veřejnosti mimo hlavní město a otevřít diskusi o vztahu umění, paměti a politických dějin. Publikace byla s velkým ohlasem uvedena například v Chýnově, Kladně, Klatovech, Táboře nebo v Benešově. V následujících týdnech se kniha historika Martina Jindry dále představí také čtenářům v Prachaticích či Pelhřimově...

Regionální setkání jsou koncipována jako propojení obrazové prezentace dobových fotografií a Bílkových děl, odborné debaty i moderované diskuse s publikem. Autor **Martin Jindra** zde představuje nejen hlavní teze své knihy, ale také výsledky více než desetiletého badatelského pátrání v domácích i zahraničních archivech. Posluchači se tak dozvědí, jak postupně odhaloval životní příběhy Bílkových dětí – Berty a Františka Jaromíra – a jak dramatické události 20. století zasáhly do jejich osobních osudů.

Zvláštní význam mělo uvedení knihy v jihočeském Chýnově, rodném městě Františka Bílka, kde umělec prožil závěr svého života. Právě zde získává příběh rodiny další rozměr – propojení místní paměti s širšími dějinami totalitních režimů. Další prezentace proběhnou ve spolupráci s regionálními muzei, knihovnami a univerzitami. Diskuse se zaměřují nejen na osobnost Františka Bílka jako symbolistního sochaře a mystika, ale také na otázky exilu, vnitřní emigrace, rodinné odpovědnosti a zápasu o uchování kulturní paměti v době politických represí. V některých městech jsou součástí programu i příspěvky historiků umění či odborníků na moderní dějiny, kteří rozvíjejí témata otevřená knihou.

Atmosféra setkání bývá komorní a dialogická. Účastníci oceňují možnost nahlédnout „za známé jméno“ a pochopit Františka Bílka nejen jako autora monumentálních děl, ale také jako otce a člověka, jehož rodina nesla tíhu totalitních zlomů 20. století. Diskuse často směřují k obecnějším otázkám: jak se proměňuje interpretace uměleckého díla v kontextu osobních osudů? A jak politické dějiny vstupují do intimního prostoru rodiny? *„Setkání v regionech potvrzují, že téma propojení umění a historické paměti rezonuje napříč generacemi. Čtenáři oceňují, že kniha nepřináší pouze odborný výklad, ale i lidský rozměr příběhu,”* zhodnotil autor knihy **Martin Jindra**.

Vaše nová kniha *Troje dveře do chrámu v nás* přináší pohled na Františka Bílka skrze osudy jeho rodiny. Co Vás k tomuto tématu přivedlo?

František Bílek je bezpochyby výraznou osobností českého symbolismu, ale při studiu jeho díla jsem si uvědomil, že rodinný kontext zůstává téměř stranou. Přitom právě osudy jeho dcery Berty a syna Františka Jaromíra jsou dramatickým svědectvím o tom, jak totalitní režimy zasahovaly do života jednotlivců. Chtěl jsem ukázat, že za velkým uměleckým jménem stojí konkrétní lidské příběhy, které nám pomáhají lépe porozumět i samotné tvorbě.

Vaše bádání trvalo více než deset let. Co bylo nejnáročnější?

Nejtěžší bylo dát dohromady fragmenty příběhu rozptýlené v archivech doma i v zahraničí. Některé dokumenty byly dostupné jen obtížně, jiné bylo třeba zasadit do širšího kontextu politických a

společenských změn. Zároveň bylo důležité zachovat citlivost vůči osobním osudům – nejde jen o fakta, ale o životní rozhodnutí, ztráty, víru i naději.

Kniha se nyní představuje i v regionech. Jaké reakce publika Vás překvapily?

Velmi mě těší, že čtenáře zajímá právě propojení umění a dějin. Na besedách často zaznívá, že díky příběhu rodiny začínají Bílkovu tvorbu vnímat jinak – méně jako „nepřístupnou symboliku“ a více jako osobní výpověď člověka, který prožíval dramatické proměny 20. století. Regionální setkání mají navíc komornější atmosféru a vzniká prostor pro otevřený dialog.

Vznikly při práci na knize nové impulzy pro další zkoumání?

Asi rok před dokončením knihy jsem psal předmluvu k jiné knize, která vyšla na konci roku 2025. Jde o komentovaný přepis svázaného strojopisu z roku 1942 „František Bílek. Nástin jeho života a uměleckého díla.“ Autorem tohoto dosud neznámého textu je Stanislav Kodým, který patřil v posledních letech Bílkova života k nejbližším rodinným přátelům. A právě tento bývalý knihovník u Vojty Náprstka a dlouholetý spolupracovník Karáskovy galerie patřil společně s Jaroslavem Kabešem, Emanuelem Chalupným, Milošem Srbem, Václavem Živcem či Antonínem Křížem k členům „Kroužku Bílkových ctitelů“. Toto neformální sdružení se na přelomu 30. a 40. let snažilo podporovat, propagovat a studovat Bílkovo dílo. Při bližším pohledu na jména členů jsem si uvědomil, že většina z nich se zároveň snažila udržovat v povědomí veřejnosti odkaz pozoruhodného českého myslitele a filozofa Ladislava Klímy a patřila k příznivcům básníka Otokara Březiny. A tady jsem zbystřil a možná se v budoucnu nějaký text narodí.

Co byste si přál, aby si čtenáři z knihy odnesli?

Především vědomí, že dějiny nejsou abstraktní. Totalita, exil či politická represe nejsou jen pojmy z učebnic – vždy se dotýkají konkrétních lidí a rodin. Pokud kniha pomůže čtenářům vidět Františka Bílka nejen jako symbolistu, ale i jako otce a člověka formovaného a vlastně i formujícího svou dobu, pak naplňuje svůj smysl.

Na závěr - změnila práce na této knize nějak i Váš osobní pohled na Františka Bílka?

Ano, velmi. Při dlouhodobém bádání se člověk postupně přestane dívat jen na „velkého umělce“ a začne vnímat člověka Františka Bílka – otce, který měl obavy o své děti, člověka, který cítil úzkost z nástupu totalit a který zápasil s vlastní vírou i pochybnostmi. Uvědomil jsem si, že dějiny nejsou jen o velkých idejích a zlomech, ale o tichých, každodenních rozhodnutích. Pokud si čtenáři z knihy odnesou právě tuto zkušenost – že i slavná jména mají lidské příběhy – pak má smysl se historií zabývat. A možná nás to povede i k větší citlivosti vůči příběhům lidí kolem nás dnes.

Děkujeme za rozhovor.

AUTOR: PETRA JUNGWIRTHOVÁ

FOTO: GMPH / E. BABÁK

<https://www.ustrcr.cz/frantisek-bilek-symbolista-ve-stinu-totalit>